

RUM KAN SKABE BEGRÆNSNINGER - ELLER ÅBNE MULIGHEDER....

Forskning: Små grupper, gode, afgrænsede 'steder', tydelige signaler om hvad disse kan bruges til.

Læs også 26 gode råd om indretning af lege- og læringsmiljøer!

Af Susanne Staffeldt, designer, rum og møbel og Charlotte Ringsmose, Professor mso, ph.d., Forskningsprogramleder for Læring, Didaktik og Innovation i Dagtilbud.

De fysiske rum danner, sammen med pædagogikken og organiseringen, rammer for relationer, fællesskaber og for børnenes muligheder for at udfolde og udvikle sig. Rummene og den måde de er indrettet på skaber forudsætninger, der påvirker adfærden og betingelserne for samspil og udvikling.

Rum og arkitektur påvirker os og vores hverdag på mange måder. Rummene kan skabe begrænsninger eller åbne muligheder. Daginstitutionens rum kan understøtte barnets erfaringsmuligheder at åbne op for en stor spændvidde i lege og aktiviteter. Stimulerende miljøer der appellerer til leg og interaktioner og som er afstemt børnene og børnegruppen skaber gode muligheder for udviklende samvær børn og voksne imellem og børnene imellem. Det fysiske rum kan mere eller mindre bevidst understøtte samspilskvaliteter og mere eller mindre hensigtsmæssige samspilsformer.

*Børn leger ikke for at lære, men de lærer en masse når de leger
(Andersen og Kampmann)*

Pædagogikken, organiseringen og rummet hænger uløseligt sammen. Ændres noget på et af parametrene sker der noget på de andre. Hvordan man agerer i rummet, afhænger af størrelsen, lyset, lyden, lugten og de effekter der er i det.

Plads betyder meget – men uanset hvad må man arbejde for at skabe 'steder' og at undgå forstyrrelser

Vi ved at få børn til hver voksen giver højere kvalitet og omvendt at mange børn medfører lavere kvalitet. Det er derfor vigtigt at tænke i "steder" for mindre grupper af børn og voksne.

Pladsforholdene får derfor betydning. Er der mulighed for at danne og skabe afgrænsede områder, der inviterer til leg og aktiviteter, eller er der lige

præcis det antal kvadratmeter til rådighed, som lovgivningen anviser og som forskning viser er for lidt.¹ Grupper af børn på op til 25, samlet i et rum med et begrænset antal kvadratmeter til rådighed, giver grundlag konflikter snarere end optagethed af lege og aktiviteter.

Med begrænsede pladsforhold er det af stor vigtighed at:

- ... sørge for mange 'steder'
- ... afgrænse dem
- ... tydeliggøre hvad der kan foregå

Daginstitutioner med god plads, mange uforstyrrede lege steder og muligheder for fordybede aktiviteter, voksne og børn imellem, giver længerevarende lege og styrker opmærksomheden omkring aktiviteterne. Det giver færre konflikter og lydnieveuet, som mange steder er med til at give et dårligt arbejdsmiljø, for både børn og voksne daler. At fastholde børnene i lege og aktiviteter i længere tid af gangen, kræver at forstyrrelser minimeres.

Forstyrrelser fremkommer på mange forskellige måder. Møblerer man generelt langs væggene, skabes der mulighed for stor fysisk udfoldelse og løb, som virker forstyrrende på andre børns lege og aktiviteter. Børn der sidder u-afskærmet midt på gulvet i grupperummet, bruger ofte mere tid på at beskytte legetøjet end at have en egentlig leg.

Det er almindeligt, at barnets opgave i daginstitutionsmiljøet både er at finde noget at lege med, nogen at lege med og et sted at lege. Ved at have etableret "steder" i form af podier, afskærmninger med reoler eller andre rumdelere, hvor forskelligt legetøj er placeret i forbindelse med stederne, hjælpes børnene i den ret omfattende opgave det kan være for dem at nå frem til den egentlige leg.

Det er svært at have gode lege og aktiviteter på steder, hvor der er mange ganglinjer, hvor der er gennemsyn til andre rum og hvor der skal foregå

¹ Kirkeby SBI 2013

De voksne skal arbejde på at undgå for mange ganglinjer gennem rummet; skab ganglinje-brydere!

modsatrettede aktiviteter i samme rum. Børns leg bliver ofte udsat for mange forstyrrelser og afbrydelser, alene de mange gange døre går op og i, kan være med til at aflede opmærksomheden fra det vigtige der foregår i legen. Det er de voksnes opgave at hjælpe børnene med at kunne blive i legen og udvikle den, ved at skærme den og give den næring, ved at tilføre relevante artefakter eller give særlig plads for børnenes engagementer.

Leg og aktiviteter er grundlaget for udvikling og læring

Gode legemiljøer lægger op til interaktioner både mellem børn og voksne og mellem børnene. De skaber muligheder for gode samspil og styrker relationsdannelsen.

Legemiljøet skal altså appellere og invitere os ind i fællesskaber. Der skal være gode deltagelsesmuligheder og vi skal så at sige kunne komme i øjenhøjde, både fysisk og mentalt. Rummene skal derfor give mulighed for mindre grupperinger. Gode lege steder, etableret som "Rum i rummet" med tydelig identitet, "Hvad kan jeg her?" er med til at befordre god leg og hjælpe til at fastholde børnene i legen gennem længere tid. Børn leger bedst i mindre grupper, sjældent større end to til fire børn af gangen, det er nyttigt viden, når man skal kigge på, hvor meget plads et legemiljø kræver.

Der er mange måder at arbejde med opdelingen af rum; den mest almindelige er den vertikale, hvor lodrette elementer deler rummet op. Den måde at dele rummet op på kan have begrænsninger i forhold til et godt dagslysindtag. Podier som danner en horisontal opdeling, sammen med tæpper, der også virker som en respekteret grænse for en leg, kan have den samme effekt, med uden de samme begrænsninger i forhold til lysindfald.

Den måde de enkelte legemiljøer udformes på, skal appellere og invitere til leg og i form af at være bevidst tilrettelagt, med viden om hvad der interesserer aldersgruppen og børnene.

Vi skelner mellem "legested" og "legemiljø". Et legested er et område i et rum, der er egnet og afskærmet til at indeholde et legemiljø; selve miljøet er de effekter, der angiver, hvilke lege der er tale om og kan variere efter interesse i børnegruppen eller de voksnes vurdering af, hvad der kan fremme god leg og udvikling.

De principper vi har skitseret indtil nu har vi til denne artikel udmøntet i 26 gode råd. Dem kan man læse i næste del af artiklen.

Et godt læringsmiljø = mange legesteder

GODE RÅD OM INDRETNING:

1. Indret mange legesteder og marker stederne ved hjælp af tæpper, afskærmninger, møblering og farve på væggen, brug både horisontale og vertikale rumdelere.

1 legested pr. barn for de mindste og for de større 1 pr. 2 børn.

2. Legesteder skal etableres under hensyntagen til rummernes beskaffenhed og arkitektur. Hvor kommer lyset fra, hvor er der ud og indgange.

Er der særlige rumlige kvaliteter, det kan være vinduer der går til gulv, kan det være særligt ærgerligt at sætte høje møbler foran. Rummene i deres grundform, fortæller altid noget om, hvordan det er hensigtsmæssigt at indrette dem. 1 legested pr. barn for de mindste og for de større 1 pr. 2 børn.

3. Nogle legesteder kan med fordel placeres, så de bryder ganglinjer og fordeler trafikken, det kan hæmme stor fysisk udfoldelse og løb der, hvor det er u hensigtsmæssigt

4. Sørg for at dagslyset kan komme ind der hvor der laves afskærmede områder. Er det ikke muligt at undgå steder hvor der ikke er dagslysindtag, kan man med fordel lave legemiljøer der profiterer af mørke.

5. Når der bruges reoler til opdeling af legesteder, er det vigtigt, at der ikke ligger noget på hylderne, som ikke skal bruges i den leg, stedet er indrettet til. Det duer ikke, at man forstyrrer legen ved at skulle træde ind over den for at hente noget.

6. Semiåbne rum fungerer godt i forhold til, at børnene føler sig afskærmede i legen, samtidig med at de voksne har et godt overblik (se foto).

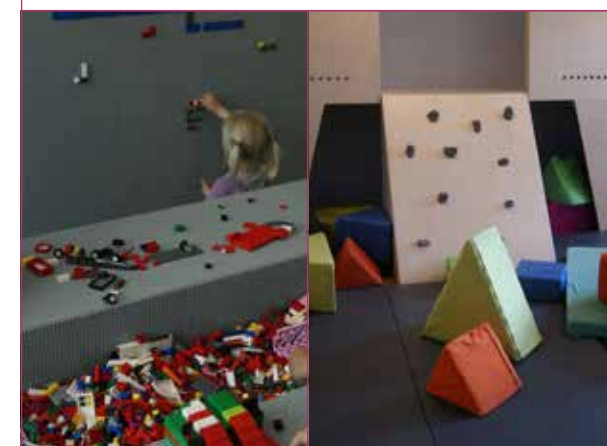
Semiåbent rum

7. Der skal være en stor spændvidde i tilbud om legemiljøer både i forhold til udfoldelsesmulighederne men også i forhold til at kunne imødekomme alle børn.

Det er vigtigt at være opmærksom på, om de forskellige aktiviteter forstyrrer hinanden. At man ikke lægger aktiviteter med mulighed for store armbevægelser i forbindelse med legesteder der kræver større fordybelse.

Rum skal signalere til børnene, hvilke muligheder der er – og hvilken adfærd der lægges op til

8. Når man gennem indretningen viser hvilke lege og aktiviteter, der lægges tilrette for, signalerer man samtidig, hvilken adfærd man forventer.

9. Steder hvor man sidder eller står med ryggen til rummet giver god mulighed for fordybelse i legen.

Borde kan være aktive legemiljøer, når de ikke lige bruges til at spise ved

10. Brug borde aktivt til legemiljøer når de ikke bliver brugt til spisning. Det kan være lettere at udnytte bænke, end stole i leg. (se foto).

11. Legemiljøerne skal være afpasset børnenes udviklingstrin, helt små børn er afhængige af konkrete og deres konkrete erfaringer. Miljøerne må være indrettet med noget, de kender til og hvor de voksne har gode deltagelsesmuligheder. Det betyder, at man indretter med møbler, voksne også kan sidde på eller ved.

12. Legemiljøerne bør afspejle forståelse for aldersgruppen

Før var jeg der ikke, nu er jeg her igen; et legemiljø der ligger i tråd med i dette tilfælde vuggestuebarnets udviklingstrin

13. Legemiljøer der støtter udviklingen af et godt sprog er kendetegnet ved god akustisk regulering og at stederne er indrettet til mindre grupper af børn og voksne, med mulighed for samtaler. Effekterne i legemiljøet lægger op til, at der er noget at tale om.

14. Markér legestederne ved hjælp af afgrænsninger og tydeliggør legemiljøet.

15. Brug væggene aktivt som legesteder.

16. Gode legemiljøer varierer efter interesse i børnegruppen eller de voksnes vurdering af, hvad der kan fremme god leg og udvikling.

17. Gode legemiljøer er indrettet, så de er overskuelige, med det der er brug for i legen.

Med viden om at to eller tre børn leger godt sammen er det lettere at regne ud hvor mange artefakter der skal til at gøre legen god, Hvor mange kaffekopper? Hvor mange tallerkener, hvor mange....

18. For de mindre børn er det vigtigt, at elementerne er genkendelige, børnene er afhængige af konkrete, de har endnu ikke udviklet evnen et at kunne forestille sig at "noget" er "noget andet".

19. Udklædningstøj placeres, så det understøtter legen, i de enkelte legemiljøer. Antallet af dragter vurderes i forhold til, hvor mange deltagere det er hensigtsmæssigt at være i den pågældende leg. Tøjet hænges op som en invitation til leg og skal være nemt at håndtere for børnene.

20. Sæt jer i børnenes sted: Hvad kan hjælpe til at gøre legen god og længerevarende, hvilke effekter kan give anledning til interaktioner?

21. Vis børnene hvordan de kan bruge legestederne og miljøerne, vær med i legen til den er indarbejdet, start gerne med en gruppe børn der er gode videreformidlere.

22. Legemiljøet skal invitere til leg og placeres hensigtsmæssigt i forhold til aktivitetsniveau.

23. Børn og effekter skal passe sammen, sørg for at de elementer der anvendes er i målestoksforhold, alt for meget inventar er lavet til en bestemt aldersgruppe.

24. Hold orden og gør det let og sjovt at rydde op.

25. Mange steder bliver legetøjet gemt i kurve og kasser, men det er mere inviterende til leg at stille legetøjet frem i legemiljøer med det der er brug for. Ensartede mængder, som klodser, er gode at have i kasser og er velegnet til større børn, der har udviklet fantasi og skaberevne. Kasser med blandet indhold er ofte bare rod.

25. Etablér et "legetek" til brug for udskiftning af legemiljøerne.

26. Tilrettelæg rum som giver mulighed for gode samspil og interaktioner.

De to forfattere har skrevet to bøger om emnet - for hhv. børnehave og vuggestuer. Se nærmere på side 41.

